

Nové padělky klasických evropských známek

O padělcích zahraničních známek, které se u nás objevují, panuje obecný názor, že pocházejí většinou ještě z dob před druhou světovou válkou a že ani současný nástup nových rozmnožovacích technik, mnohokrát s obavami zmiňovaný v literatuře, na tom prozatím nic nezměnil. Co však platilo včera, dnes už, bohužel, neplatí. V posledních týdnech totiž jinak vcelku poklidnou hladinu našeho filatelistického života rozčeřila aféra s prodejem zjevně novodobých padělků klasických evropských známek, při které řada sběratelů a dokonce i několik profesionálních obchodníků přišlo o pěkných pár desítek tisíc korun, nemluvě o pocitu hořkosti nad tím, jak snadnou se pro padělatele stali kořisti.

FRANTIŠEK BENEŠ

Ale začněme pěkně popořádku. Na pražských burzách se v posledních dvou letech často pohyboval jistý pan N.¹⁾ - vysoký, štíhlý, tmavovlasý, solidně vypadající třicátník, který se několikrát zmínil, že je učitelem. Občas ho doprovázela hezká pětadvacetiletá blondýnka, prý jeho manželka. V zásobníku nosili na prodej klasickou Francii, pěkné razítkované kusy na výstřizích a celistvostech. Sběratelů Francie je u nás tradičně hodně, ceny byly mírné, a tak s odbytem neměli žádné potíže. Tady prodali kousek, tam dva, postupně si získávali důvěru a okruh stálých zákazníků. Jednou přinesli dokonce klasický dopis s hezky stříženým jednofrankem, což je u nás vzácnost prvního řádu. Jeden sběratel ho od nich koupil, a protože šlo o skutečně krásnou celistvost, půjčil ho kolegovi do exponátu na letošní výstavu Philexfrance - a následovala studená sprcha. Pařížská jury známku označila za padělek (což exponátu v hodnocení jistě neprospělo), a tak se majitel samozřejmě začal shánět po prodávajícím. Jak to ale v podobných případech bývá, ten najednou nebyl k nalezení.

Namísto toho s obdobnými známkami začal obcházet pražské (a možná i mimopražské) filatelistické obchodníky jeden stolkař z burzy v Domě barikádníků. Menší, zavalitější třicátník s tmavými, značně prořídilými vlasy. A sortiment měl dokonce ještě širší - klasickou Francii, Monako, Rakousko, Švýcarsko, všechno opět na výstřizích. V nabídce měl skutečně pěkné kusy - z Francie například jednofranky Napoleon z roku 1853 (záznam v katalogu Michel 8.500 MiM), protichůdné dvojice 20 c Ceres 1849 (16.000 MiM), doplatní pětifrank (3.500 MiM), monacký pětifrank z roku 1885 (6.500 MiM), švýcarské kantony a řadu dalších klasických známek. Ceny, které požadoval, byly tak střízlivé, že se mu těmto jistě zkušeným profesionálům řadu výstřizků podařilo prodat.

Ale nic netrvá věčně. Jednomu z obchodníků se nelíbilo, že nabízená francouzská protichůdná dvojice 20 centimů, nalepená na výstřizku, má uprostřed známek lom, a vyjádřil pochybnost, zda nejde o dvě k sobě přilepené známky. Prodávající nehnul brvou a druhý den přinesl jiný výstřizek, s další protichůdnou dvojicí, tentokrát nepochybně nepřeloženou. To už ovšem obchodník pojal silné podezření, že něco není v pořádku; známky této vzácnosti se u nás totiž prakticky nevyskytují,

Výstřizek s padělkem protichůdné dvojice 20 c Ceres.

a kde by je tedy tenhle stolkař bral, když už jimi navíc zásobil i několik dalších pražských obchodníků? A tak nabízenou položku nekoupil a namísto toho večer znovu pořádně prohlédl těch několik výstřizků, které od nabízejícího získal v minulosti. Pod UV lampou zjistil, že papír všech vzácnějších známek je evidentně novodobý, protože obsahuje opticky zjasňující přísadu. To ho samozřejmě značně rozladilo; člověka nepotěší, když přijde o pěkných pár tisíc a ještě k tomu ho doběhnou v oboru, kde je sám odborníkem.

Tím víc ho překvapilo, když za několik dní do prodejny přišla ona v úvodu zmíněná blondýnka a jako by se nechumelilo, nabídla mu další klasické známky na výstřizích, očividně ze stejného zdroje. Obchodník jí otevřeně řekl, že podle jeho názoru jde o padělky, a chtěl vědět, odkud je získala. Když se začala zmatečně vymlouvat, že jí je do prodeje dává člověk, kterého vůbec nezná, obchodník ztratil trpělivost a zavolał policii. Policisté skutečně přijeli, milou dámu si odvezli, obchodníka za několik dní pozvali k sepsání výpovědi - a co se v celé věci bude dít dál (jestli se vůbec něco dít bude), to prozatím nevíme.

Už teď je však jasné, že poškozeným není jen tenhle jediný obchodník. Povedená trojice jen v Praze rozprodala padělků za pěkných pár desítek tisíc a mezi podvedenými jsou nejméně čtyři obchodníci a několik sběratelů. Výše škody ani počet napalených přítom nemusí být konečné. Vždyť kdo by se chlubil, že sedl na lep podvodníkům, když navíc náhrada škody je nejspíš ve hvězdách. Není tedy vyloučeno, že část padělků zůstala u dalších kupujících, kteří (ať v dobré víře nebo dokonce s vědomím, že někomu chtějí předat Černého Petra) je možná budou chtít dál prodat.

Jak se takovému nákupu můžeme bránit? Vedle obvyklých rad - že se nevyplácí kupovat dražší známky od neznámého člověka, že při každé koupi je dobré s prodávajícím jasně dohodnout délku a výši záruky a že levně nakoupené ještě nemusí být výhodné - je samozřejmě nejlepší ochranou vlastní dobrá znalost kupovaného materiálu a v našem případě také informace o tom, jak tyto padělky vlastně vypadají.²⁾

¹⁾ Vzhledem k tomu, že celá záležitost je předmětem policejního vyšetřování, vynecháme prozatím jména účastníků.

Padělky

Popisované padělky byly zhotoveny moderními kancelářskými rozmnožovacími metodami - na barevné laserové či inkoustové počítačové tiskárně a na barevné kopírce. O experimentování padělatelů s cílem dosáhnout co nejlepšího výsledku svědčí zejména různé druhy rastrů, viditelné v obrazu většiny padělků při silnějším zvětšení.

Porovnáme-li padělky s pravými známkami, které jim byly předlohou, zjistíme samozřejmě celou řadu odlišností. Vedle rozdílného papíru a jeho optických vlastností jsou to především rozdíly v kresbě, které nám umožní snadné rozlišení padělků a pravých známek.

Pravé známky (podle nichž byly zhotoveny doposud mi známé padělky) byly tištěny knihtiskem, jejich obraz je složen z čar, bodů a homogenních ploch, barva je nanášena stejnoměrně, potíštěná místa jsou obvykle jasně ohraničena (tzv. fuláž), v rozích známek bývá při silném zvětšení znatelné protlačení - tisková barva byla na papír přenesena silným přitlačením vyvýšených míst tiskové desky.

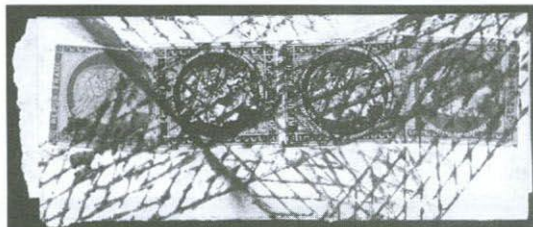
Popisované padělky, zhotovené moderní rozmnožovací technikou, mají obraz hrubý a jeho kresba se na první pohled značně odlišuje od kresby pravých známek. Už při desetinásobném zvětšení je dobře vidět, že obraz většiny padělků je složen z různobarevných bodů řazených v šikmo postavených řadách a tvořících pravidelný rastr, či z barevných vodorovných přerušovaných a různě silných čar; v obou případech se body či čáry nacházejí i mimo vlastní obraz známky, tedy na místech, která jsou u pravých známek nepotíštěná (např. na jejich okrajích).

Část padělků (např. jednobarevné - černé - francouzské známky 20 c Ceres 1849, jednotlivé, v páskách či protichůdných dvojicích) má obraz tvořený hrubými čarami a body, bez znatelného rastru (tzv. pérovky), lépe napodobující původní knihtiskovou techniku. Při silném zvětšení jsou však v obrazu padělku dobře rozeznatelné drobné černé tečky - kapičky barvy z inkoustové počítačové tiskárny, potíštěná místa nejsou jasně ohraničena, barva je nanášena nerovnoměrně, místy i plasticky.

Protože padělatelé neměli při tisku padělků k dispozici starý známkový papír, zhotovovali je na papír novodobý, který pod UV lampou (se zářením o vlnové délce 366 nm - modrá trubice) vyzařuje jasné bílomodré světlo (opticky zjasněný papír); papír výstřižků a levných pravých známek žádné světlo nevyzařuje (původní papír bez opticky aktivních přísad).

²⁾ Jako znalec zastávám zásadu, že podrobné popisování rozlišovacích znaků padělků jenom nahrává padělatelům, aby podle něj mohli své výrobky dále vylepšovat a snaže tak napálit kupující. V případě padělků, popisovaných v tomto článku, však nejde o znaky konkrétních exemplářů, ale o způsob, jakým byly zhotoveny. Ten je totiž snadno dostupný a přítom - jak se na popisovaném případě ukázalo - až překvapivě nebezpečný (oklamání byli i profesionální obchodníci); přítom rozmnožovací technika použitá padělateli je naprosto odlišná od tiskové techniky použité při tisku původních známek. A právě správné rozpoznání této techniky je v našem případě klíčem ke snadné a rychlé identifikaci popisovaných padělků.

Aby padělatelé tuto skutečnost zakryli, padělky lepili na výstřižky a opatrovali otisky padělaných poštovních razítek. A nejspíš právě tyto výstřižky vzbuzovaly v kupujících největší důvěru. Padělatelé je zhotovovali ze starých klasických dopisů; byly to kousky papíru bez známek, ale s částí rukopisného textu na zadní straně, na straně přední někdy i s pravým otiskem dodacího razítka. Na tyto výstřižky pak nalepili padělané známky, které někdy pro zvýšení důvěryhodnosti doplnili levnými (obvykle poškozenými) pravými známkami stejných emisí. Přes známky i padělky pak umístili těžké otisky padělaného razítka (obvykle němeho), kterými zakryli co největší část jejich plochy. Naprostá většina padělků byla nezoubkovaných, ale padělatelé zhotovili i falza perforovaná (např. monacký pěťifrank I. emise).

Výstřižek s padělkem dvoupásky 20 c Ceres (uprostřed) a dvěma levnými pravými známkami (na okrajích).

Na padělaných známkách a výstřižcích nacházíme celou škálu padělaných razítek, otiskovaných v různých barvách (od syté černé přes černofialovou až po vínovou), vedle razítek němých jsou zde i razítka konkrétních pošt, s daty odpovídajícími době platnosti známek. Padělaná razítka byla otiskována klasickým způsobem a někdy jsou plasticky protlačena i papírem výstřižku. Při otiskování razítek padělatelé experimentovali jak s barvami pro kovová razítka, tak s barvami pro razítka gumová, což se projevuje na jejich různém vzhledu (padělaná razítka otíštěná barvou pro kovová razítka vypadají věrohodněji).

Jak k tomu vůbec mohlo dojít?

Dodatečně je snadné kroutit hlavou nad tím, jak za tak primitivní padělky mohl někdo vynaložit sebelepší částku - ale po bitvě je každý generálem. Pravdou je, že padělatelé a jejich distributoři se chovali jako dobří psychologové, důvěru kupujících si získávali postupně, zpočátku možná dokonce prodávali výhradně pravé známky, a teprve postupem doby do své nabídky přimíchávali padělané exempláře, na prodej nespěchali, své zboží nabízeli po malých částech, za ceny, kterým se prostě „nedalo odolat“.

Svým jednáním způsobili škody nejen materiální, ale i morální - vedle ztracených peněz jsou to například i zkalené vztahy mezi některými sběrateli, kteří si mezi sebou popisované padělky nevědomky vyměnili či prodali, a není vyloučeno, že filatelie dokonce přišla i o některého svého vynovače, který na ni po takové zkušenosti zanevlel.

Já se však na každém takovém případě vždycky snažím najít alespoň zrnko něčeho pozitivního. A dnes se nám jednak dostalo poučení o nových padělatelských technikách, kterými se snad už žádný náš čtenář nedá napálit, a jednak nám padělatelé jasně ukázali, že zažitý názor o neexistenci novodobých padělků klasických známek na našem trhu nenávratně patří minulosti. ■